

Korte flexibele leerwerktrajecten voor asielzoekers

Eindrapport van het Nationaal Thematisch Netwerk Asielzoekers

Good practices uit de eerste tranche EQUAL projecten

Inhoud

Samenvatting	3
I Inleiding	5
2 Werkwijze NTN Asielzoekers	6
2.1 Kennis en informatie uitwisseling	6
2.2 Studiedag mainstreaming	6
2.3 Beoordelen good practices	6
2.4 Projectbezoeken en aanvullende vragen	6
2.5 Slotsymposium	6
3 Good practices en valkuilen	7
3.1 Hersteld Vertrouwen in de Toekomst	7
3.2 Matchingsmakelaar	8
3.3 Back to Work	9
3.4 EQUAL AMA	10
3.5 Ama's Zoomvliet College	11
3.6 Perspectief	13
3.7 Knelpunten en oplossingen	14
4 Beleidsaanbevelingen vanuit het NTN	17
Bijlage 1	
Leden NTN Asielzoekers	19
Bijlage 2	
Vragenlijst om good practices te bepalen	19
Bijlage 3	
Interessante websites	20
Bijlage 4	
Lijst met afkortingen	20

Samenvatting

Dit document presenteert de **good practices** maar ook de belangrijkste knelpunten en oplossingen van de **EQUAL**-projecten gericht op scholing en activering van asielzoekers. Per project wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelde methoden en instrumenten. De rapportage rondt af met de presentatie van de beleidsaanbevelingen van het Nationaal Thematisch Netwerk (NTN) Asielzoekers.

10 good practices in het kort

Duale trajecten

1. Diverse projecten hebben **kortdurende, flexibele leerwerktrajecten** ontwikkeld waar asielzoekers met een laag taalniveau Nederlands aan kunnen deelnemen. Deze trajecten zijn gebaseerd op geïntegreerd leren: een combinatie van werken en leren waarbij de praktijk centraal staat en theorie en taal hiervan worden afgeleid. In een geïntegreerd traject vormen de vaklessen, praktijksituaties en -simulaties de taalleeromgeving. Door deelnemers alles eerst in praktijk te laten zien en liefst nog zelf te laten doen, is een uitgebreide basiskennis van de Nederlandse taal niet noodzakelijk. Gedurende de opleiding doen de deelnemers kennis en vaardigheden op die goed bruikbaar zijn zowel in Nederland als elders.
2. Er zijn **methodiekbeschrijvingen en competentieprofielen** geschreven voor tientallen opleidingsrichtingen waaronder autotechniek, kapper, administratie, metaalbewerking, elektrotechniek, computergebruik en textielverwerking.
3. Deze duale trajecten worden nu al ingezet voor een **brede doelgroep**. De methodiek blijkt goed inzetbaar voor bijvoorbeeld voortijdig schoolverlaters, inburgeraars en autochtonen die beroepsopleidingen volgen op niveau 1 en 2.

Maatwerk/empowerment

4. Het belang van individueel maatwerk passend bij de asielzoeker zelf is bepalend voor succes. Een individuele aanpak wordt bevorderd door het opstellen van een **Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP)** per deelnemer. Door de ontwikkeling van het POP wordt de mogelijkheid gecreëerd voor de asielzoeker om mede sturing te geven aan het opleidings-traject en wordt er een passend uitstroomprofiel gedefinieerd. Dit gebeurt op basis van een individuele analyse met betrekking tot talenten, kennisniveau, behoeften, wensen en de psychosociale belemmeringen. Een POP opstellen is een effectief middel om eigen verantwoordelijkheid te stimuleren.
5. Zo is bijvoorbeeld een specifiek **coachingstraject voor hoger opgeleide asielzoekers** ontwikkeld dat resulteerde in uitvoering van een op het individu afgestemd studieplan.
6. Voor alleenstaande minderjarig asielzoekers (ama's) zijn specifieke trajecten en instrumenten ontwikkeld rekening houdend met hun situatie. Zo is er een link gelegd tussen opleidingen en buitenschoolse activiteiten voor ama's. Ook zijn ama's sterk betrokken geweest bij het vullen van een **digitale muurkrant**. Dit draagt bij aan de computervaardigheden van de deelnemers. De muurkrant combineert disseminatie met empowerment, omdat de ama's een zeer actieve rol vervullen in het aandragen van ideeën en informatie voor de website.

Digitale hulpmiddelen

7. Door projecten zijn **web-based matchingssystemen** ontwikkeld waarin alle informatie over de opleidings-, stagemogelijkheden en over de deelnemers is opgenomen, zodat koppelingen snel gemaakt kunnen worden. De kennis die hiermee is opgedaan, kan gebruikt worden bij het opzetten van databases en websites waarmee kortdurende maatwerk opleidingstrajecten kunnen worden opgesteld.
8. Een **digitaal portfolio** is een belangrijk instrument voor de toekomst van de deelnemer, omdat aan de hand daarvan alle kwalificaties en competenties worden bijgehouden. Het is via het internet (dus over de hele wereld) toegankelijk. In de portfolio's wordt niet alleen de voortgang van de individuele trajecten bijgehouden, maar ook elders verworven competenties (EVC), stages, opdrachten, curriculum vitae en overige relevante informatie.

Communicatie met de omgeving

9. Diverse communicatiemiddelen zijn succesvol gebleken in het betrekken van de omgeving waaronder **websites, een goede nieuwsbrief** en het periodiek organiseren van **bijeenkomsten**. Maar ook het inzetten van het **promotieteam allochtonen** en de intensieve inspanningen van jobhunters zijn effectief. Een aantal keren per jaar kwamen werkgevers en leden van het promotieteam allochtonen bij elkaar. Daarnaast was het promotieteam actief op bedrijfsbeurzen en evenementen.

Regionale samenwerking

10. Dankzij de projecten zijn **regionale samenwerkingsstructuren** opgebouwd, bestaande uit alle organisaties die zich richten op de verschillende leefgebieden van de doelgroep. Voorheen was er onvoldoende coördinatie tussen al deze partijen, maar nu zitten zij met elkaar aan tafel, informatie wordt uitgewisseld en er worden onderlinge afspraken gemaakt. Dit leidt tot doelmatige en innovatieve scholingstrajecten die uiteindelijk kunnen bijdragen aan instroom op de arbeidsmarkt, in Nederland of elders.

I Inleiding

De subsidieregeling EQUAL is een communautair programma van het Europees Sociaal Fonds (ESF) gericht op het bestrijden van discriminatie en ongelijkheid op de arbeidsmarkt. In Nederland zijn eind 2001 zes EQUAL-projecten van start gegaan gericht op asielzoekers. Het gaat om samenwerkingsverbanden die experimenteren met innovatieve methodes, instrumenten of werkwijzen. De projecten hebben naast een nationaal ook een transnationaal samenwerkingsverband. De zes projecten hebben eind 2004 of in de eerste helft van 2005 hun projectactiviteiten afgerond.

De zes EQUAL-projecten onder het thema asielzoekers zijn allen gericht op het ontwikkelen van een onderwijsmethodiek voor een sluitende aanpak; dit door middel van het uitvoeren van individuele leerwerktrajecten. Hiermee zal de individuele empowerment en de sociale en professionele zelfredzaamheid van asielzoekers worden vergroot waardoor de asielzoeker zich zelfstandig kan voorbereiden op arbeidsparticipatie in Nederland of elders in de wereld. De trajecten hebben daarmee een 'optieneutraal' karakter.

De samenwerking in de keten van organisaties die een rol spelen in de sluitende aanpak wordt in de projecten nader vormgegeven en versterkt. Er wordt in brede partnerschappen vanuit verschillende beleidsvelden samengewerkt, te weten zorg, welzijn, onderwijs en arbeidsmarkt-beleid. Deze samenwerking versterkt de communicatiestructuur tussen alle betrokken organisaties en instellingen in de verschillende regio's. Ook bieden de brede partnerschappen een basis voor de verankering van goede resultaten uit de praktijk. Het uiteindelijke doel van EQUAL is het verspreiden (ofwel dissemineren) en het inbedden (ofwel mainstreamen) van lessen geleerd uit de projecten in beleid en uitvoering.

Op nationaal niveau is het Nationaal Thematisch Netwerk (NTN) Asielzoekers opgericht om het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de EQUAL-projecten te ondersteunen bij het proces van 'disseminatie en mainstreaming'. Het NTN Asielzoekers bestaat uit vertegenwoordigers van alle projecten en vertegenwoordigers van betrokken overheidsorganisaties en landelijke belangenorganisaties, zoals het ministerie van SZW, het ministerie van Justitie, het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), Vluchtelingenwerk en de Bve Raad (zie bijlage I).

Het NTN heeft als opdracht uit de projectresultaten succesvolle methoden en leerervaringen te selecteren en hierover aanbevelingen te doen voor een bredere implementatie. Deze eind-rapportage presenteert de werkwijze van het NTN asielzoekers en de good practices als ook de belangrijkste knelpunten en oplossingen van de verschillende projecten. Per project wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelde methoden en instrumenten. De rapportage rondt af met de presentatie van de beleidsaanbevelingen van het NTN Asielzoekers op basis van de good practices en ervaringen die zijn opgedaan in de eerste tranche EQUAL.

2 Werkwijze NTN Asielzoekers

2.1 *Kennis en informatie uitwisseling*

Het NTN Asielzoekers heeft geïnvesteerd in de kennis- en informatie uitwisseling met en tussen de projecten. Centraal hierbij stond het genereren van good practices en het ontwikkelen van pro-actieve strategieën voor dissimiatie en mainstreaming. Daarbij heeft het NTN tevens aandacht gegeven aan meer operationele vragen en knelpunten die zich tijdens de uitvoering hebben voorgedaan. In de praktijk heeft dit geresulteerd in NTN-vergaderingen, bijeenkomsten met de Europese Thematische Groep voor asielzoekers, projectbijeenkomsten, een internationale conferentie in Dublin op 1 april 2004, een NTN studiedag op 24 april 2004 en projectbezoeken door leden van het NTN. Middels deze activiteiten heeft het NTN Asielzoekers een goed beeld gekregen van het verloop en de resultaten van de projecten.

2.2 *Studiedag mainstreaming*

Op 22 april 2004 heeft het NTN Asielzoekers een studiedag georganiseerd voor de 6 EQUAL-projecten. Doelstelling van deze dag was de projecten te ondersteunen bij het proces van mainstreaming door aandacht te besteden aan mogelijkheden en succesfactoren en een ontmoeting te laten plaatsvinden tussen uitvoering en beleid. Er stonden 3 thema's centraal: het nieuwe opvangbeleid voor asielzoekers, mainstreaming van de ontwikkelde instrumenten en asielzoekers en arbeid. Naast afgevaardigden van de projecten waren beleidsverantwoordelijken op nationaal niveau bij deze bijeenkomst aanwezig.

De studiedag was erop gericht om de projecten te voeden met relevante beleidsinformatie en praktijkvoorbeelden, zodat zij hun mainstreamstrategieën hierop af zouden kunnen stemmen. Zeker gezien de voortdurende beweging in asielstromen en -beleid is mainstreaming voor de projecten een grote uitdaging.

Op de studiedag hebben de projecten concrete handreikingen gekregen en ideeën opgedaan om hun mainstreamstrategieën nader uit te werken en uit te voeren. Voor beleidsmakers was het nuttig om kennis te nemen van de resultaten in de praktijk van de EQUAL-projecten, omdat zij hiermee hun voordeel kunnen doen in hun beleidsvoornemens.

In vervolg op deze studiedag is op directieniveau met het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) een gesprek gevoerd waarbij de voorlopige good practices besproken zijn, om zo het opnemen van de ontwikkelde good practices in regulier beleid van het COA te stimuleren.

2.3 *Beoordelen good practices*

Het NTN Asielzoekers heeft bij het in beeld brengen en beoordelen van (potentiële) good practices als uitgangspunt gehanteerd dat de ontwikkelde methoden, instrumenten en werkwijzen een aantoonbare bijdrage leveren aan het scholen, activeren en onder beperkte voorwaarden toeleiden van asielzoekers naar de arbeidsmarkt. Op basis van de opgedane kennis over de projecten heeft het NTN Asielzoekers een vragenlijst opgesteld waarmee de successen en valkuilen van de projecten konden worden vastgesteld (zie bijlage 2).

2.4 *Projectbezoeken en aanvullende vragen*

In de periode mei/juni 2004 zijn per project 2 leden van het NTN Asielzoekers op projectbezoek geweest om de vragen te bespreken met de projectleider en zodoende de good practices van het project concreet in beeld te krijgen. Van elk projectbezoek is een verslag gemaakt dat in het NTN besproken is. Vervolgens zijn op basis van een gedegen voorbereiding door het NTN per project een aantal aanvullende vragen geformuleerd ten aanzien van de good practices, de concrete resultaten en kosten. De antwoorden van de projecten op deze aanvullende vragen vormen samen met de projectbezoekverslagen de basis voor dit eindrapport.

2.5 *Slotsymposium*

In 2005 heeft het slotsymposium plaatsgevonden van de eerste tranche EQUAL-projecten onder het thema asielzoekers. Deze eindrapportage met een beschrijving van good practices en beleidsaanbevelingen is daar aangeboden. Doel van het symposium is niet alleen het aanbieden van de good practices aan potentiële gebruikers (zoals het COA), maar ook kennis uitwisselen tussen de projecten en het feestelijk afsluiten van de eerste tranche van EQUAL.

3 Good practices en valkuilen

In dit hoofdstuk wordt per project aangegeven de doelstelling, de succesvolle innovatie, de concreet beschreven producten en de wijze waarop de inbedding hiervan gestalte krijgt. Hierbij staat aangegeven langs welke weg de beschreven good practices kunnen worden opgevraagd en nadere informatie kan worden verkregen. Informatie hierover kan tevens worden verkregen via de website van het Agentschap SZW.

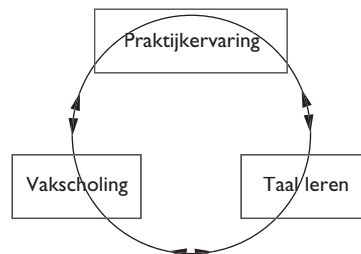
3.1 Hersteld Vertrouwen in de Toekomst

Doelstelling

Hersteld Vertrouwen in de Toekomst (HIT) heeft als centrale doelstelling het ontwikkelen van een sluitende professionele aanpak voor asielzoekers. Deze aanpak bestaat uit het uitvoeren van leerwerktrajecten voor asielzoekers in de vorm van kortdurende, geïntegreerde scholingstrajecten die worden afgerond met een kwalificatie. Asielzoekers krijgen hiermee betere mogelijkheden om een zelfstandig bestaan op te bouwen, hetzij in Nederland, hetzij elders in de wereld.

Good practices

Door HIT is succesvol een methodiek ontwikkeld welke gebaseerd is op geïntegreerd leren: een combinatie van werken en leren. Kern van het **geïntegreerde scholingsmodel** is dat de praktijk centraal staat en theorie en taal hiervan worden afgeleid. In een geïntegreerd traject vormen de vaklessen, praktijksituaties en –simulaties de taalleeromgeving. Door deelnemers alles eerst in praktijk te laten zien en liefst nog zelf te laten doen vindt er een intensivering plaats van de taalverwerving. De kennis van de tweede taal groeit als het ware mee met het verwerven van vak kennis. De praktijk van het vakonderwijs, in welke vorm dan ook (de stage, de werkervaringsplaats, de praktijksimulatie) krijgt dus een heel belangrijke rol. Taalonderwijs is niet alleen afgestemd op het vakonderwijs, het vindt ‘fysiek’ ook plaats tijdens het praktijkonderwijs. Op die manier grijpen kennis- en taalverwerving in elkaar.

Door HIT is tevens een **communicatiestrategie** ontwikkeld, bestaande uit een goede nieuwsbrief, een strategisch ontwikkelingspartnerschap en het periodiek organiseren van bijeenkomsten. Een professionele nieuwsbrief is een belangrijk instrument waarmee veel mensen worden bereikt. De inhoud moet zowel het strategisch als uitvoerend niveau aan het woord laten. Hierdoor is de ‘Hitkrant’ (nieuwsbrief van HIT) van de mensen zelf geworden en draagt deze bij aan het bewustzijn. Daarnaast levert een strategisch ontwikkelingspartnerschap veel voordelen, doordat het netwerk van deze partners kon worden ingezet. Er zijn boodschappers aangesteld die gedurende het project zich als vertegenwoordigers van HIT zijn gaan gedragen. Als laatste is het periodiek organiseren van workshops en conferenties, hetzij regionaal (binnen en buiten participerende organisaties), hetzij regio overstijgend een belangrijke pijler van de communicatie.

Doel van de communicatie voor HIT is altijd geweest om de doelstellingen voor elk niveau helder te stellen en resultaten -positief of negatief- inzichtelijk te maken om vervolgens concrete stappen te formuleren naar het einddoel. HIT is een best practice wat betreft disseminatie op Europees niveau. Eind 2004 is een conferentie georganiseerd met vijf projecten uit vier landen waarbij 160 beleidsmakers, politici en mensen uit de praktijk hebben gediscussieerd over ervaringen en conclusies.

Deelnemers

Er zijn in totaal 450 deelnemers gestart waarvan 23% is afgefallen, waarvan meer dan de helft veroorzaakt door externe factoren zoals verhuizingen en vertrek uit opvanglocatie. Wat het uitstroomniveau betreft kan gezegd worden dat vrijwel alle leerlingen een niveau 1 opleiding hebben gevolgd waarvan een deel de opleiding heeft afgesloten met het volledige diploma en de overige mensen met deelcertificaten. Ongeveer de helft heeft stage gelopen bij een bedrijf. De overigen hebben gebruik gemaakt van werksimulatie.

Financiering

De trajecten zijn gefinancierd via inschrijving in het beroepsonderwijs en een aanvullend gemiddeld bedrag van € 2.750,- per deelnemer. Het gemiddelde bedrag van de opleiding was € 5.200,-, inclusief een bedrag voor methodiekontwikkeling. De feitelijke trajectprijs zal daarmee naar verwachting lager worden.

Inbedding

Er zijn methodiekbeschrijvingen geschreven voor de opleidingsrichtingen Autotechniek, kapper, administratie, metaalbewerking, elektrotechniek, computergebruik en textielverwerking. Scholen in de provincie Limburg zijn door HIT gestart met de reguliere inbedding en uitbreiding naar andere beroepsrichtingen. Dit is met name veroorzaakt doordat zij zelf het succes van de nieuwe methodiek aan den lijve hebben kunnen ondervinden. Binnen de verschillende scholen zijn er visiebesprekingen voor het management georganiseerd waarin de praktijk door docenten en unitdirecteuren ten toon gespreid is. Geïntegreerde scholing wordt in Limburg nu al ingezet voor een combinatie van doelgroepen. De methodiek blijkt goed inzetbaar voor inburgeraars en autochtonen die beroepsopleidingen volgen op niveau 1 en 2.

Producten en publicaties:

- 8 Nieuwsbrieven 'Hitkrant'
- Methodiekbeschrijvingen voor een 8-tal geïntegreerde opleidingen (onder andere metaalbewerking, elektrotechniek, houtbewerking, kapper) in Nederlands en Engels
- Verslag van een onderzoek naar Asielzoekers, Scholing en Terugkeer in Nederlands en Engels
- Artikelen over geïntegreerd scholen in Nationale vakbladen
- Regionale radio rapportage over de conferentie
- Rapportage geïntegreerde trajecten HIT Limburg 2003-2004 in Nederlands en Engels
- Evaluatie en effectmeting 2002-2004
- Verslag slotconferentie en website conferentie: www.european-conference-maastricht.org
- Website project: www.hit-limburg.nl
- Verslag bezoek Europarlement en Europese Commissie in Nederlands en Engels

3.2

Matchingsmakelaar

Doelstelling

De Matchingsmakelaar heeft als centrale doelstelling het optimaal en op maat voorbereiden van asielzoekers op deelname aan de arbeidsmarkt in Nederland of elders in de wereld. Trajectbegeleiders inventariseren de scholingsvraag van de deelnemer en verwerken de vraag in de centrale database. De 'matchingsmakelaar' coördineert de scholingsvragen, in overleg met de scholingsaanbieders worden opleidingstrajecten ontwikkeld en aangeboden. De trajectbegeleider fungeert vervolgens als centrale contactpersoon.

Good practices

De matchingsmakelaar is de spil tussen de vraag van de asielzoekers en het aanbod van de ROC's, de hogeschool en de sociale werkvoorzieningsplaatsen. Aanvankelijk gebeurde het matchen handmatig, maar door de Matchingsmakelaar is een **database** en **website** ontwikkeld waarin alle informatie over de opleidingsmogelijkheden en over de deelnemers is opgenomen. De database bevindt zich in een afgeschermd gedeelte van de website van het project en is middels een wachtwoord toegankelijk voor alle trajectbegeleiders op de verschillende opvanglocaties verspreid over de provincie Gelderland. De kennis die hiermee is opgedaan kan gebruikt worden bij het opzetten van websites voor soortgelijk gebruik. Binnen het project is tevens aandacht besteed aan de ontwikkeling van **22 kortdurende, optieneutrale opleidingstrajecten**. Veelal zijn de trajecten een afgeleide van de reguliere BOL-opleidingen (beroepsopleidende leerweg) waar voornamelijk de praktische componenten van gebruikt worden. Dit heeft een aantal voordelen: kennis van de Nederlandse taal is niet noodzakelijk,

daarnaast doen de deelnemers kennis en vaardigheden op die goed bruikbaar zijn zowel in Nederland als elders.

Deelnemers

827 deelnemers zijn geplaatst op de scholingstrajecten. Uitval uit de trajecten ligt op 19% voornamelijk veroorzaakt door externe factoren zoals vertrek uit de opvanglocaties. Met betrekking tot de beïnvloedbare uitval kan gesteld worden dat deze op 4% ligt. Met beïnvloedbare uitval wordt bedoeld redenen anders dan beëindiging procedure, verhuizing, en dergelijke.

Financiering

De kosten per opleidingstraject zijn gemiddeld € 1.343,- per persoon. Daarbij komen de kosten van trajectbegeleiding van gemiddeld € 80,- per deelnemer.

Inbedding

De binnen het project ontwikkelde database en website zijn zeer professioneel opgezet. Ten behoeve van verspreiding van het product is een demoversie beschikbaar, zowel op cd-rom als op de website. De techniek van de database is na overleg met de webbouwer over te nemen. De matchingsmethodiek en database kunnen goed ingezet worden voor instellingen met dezelfde problematiek als het COA in de provincie Gelderland, dat wil zeggen: meerdere locaties van waaruit intakes plaatsvinden/deelnemers worden geregistreerd worden; 1 plek van waaruit activiteiten worden ingekocht ten behoeve van de deelnemers; een grote verscheidenheid aan potentiële deelnemers en een grote verscheidenheid aan vraag. Er dienen wel middelen gereserveerd te worden om de methodiek en de database te vormen naar de eigen wensen.

Producten en publicaties

- Een beschrijving van de activiteiten in het project, zoals de matchingsmethodiek, de database en de website
- Beschrijvingen kortdurende, optieneutrale opleidingstrajecten
- Website project: www.matchingsmakelaar.nl

3.3

Back to Work

Doelstelling

Back to Work heeft als centrale doelstelling asielzoekers middels leerwerktrajecten asielzoekers toe te rusten voor terugkeer naar eigen land, verblijf en integratie in Nederland of doormigratie; tegelijkertijd is gepoogd de maatschappelijke participatie te bevorderen en de weerbaarheid en zelfstandigheid tijdens verblijf in Nederland te vergroten.

Good practices

Het project heeft als uitgangspunt gekozen voor maatwerk gericht op het individu. In samenwerking met de Universiteit en Hogeschool Groningen (UHG) en met advies van het UAF is in dat kader bijvoorbeeld een **coachingstraject voor hoger opgeleide asielzoekers** ontwikkeld. Kern van het traject: asielzoekers worden geselecteerd op HBO/Universitair werk en denk niveau. Diploma's zijn wenselijk maar niet verplicht. Het COA draagt zorg voor een adequate aanmelding en werving, het aanleveren van gegevens (werkervaring/opleiding) en het contact leggen met de decaan die door het UHG is aangewezen. De decaan doet een intake en stelt een plan op waarin eventueel een assessment wordt opgenomen. De kosten worden vastgesteld en opgenomen in het studieplan. Met de kandidaat wordt het studieplan doorgesproken. Is het advies van de decaan om met een opleiding te beginnen, dan bestaat het studieplan uit het behalen van de propedeuse of specifieke studieonderdelen op contractbasis. Het studieplan kan vaak worden behaald tijdens de asielprocedure. Bij besluit tot vertrek heeft de asielzoeker een startkwalificatie in Nederland behaald. Bij het verkrijgen van een status is de asielzoeker in staat om zijn studie te vervolgen. Naast het behalen van de propedeuse bestaat de mogelijkheid om mee te lopen met onderzoekteams, kortlopende opdrachten uit te voeren, cursussen te volgen en er kan gebruik worden gemaakt van het studium generale. Bij terugkeer van asielzoekers zet de UHG haar wereldwijde netwerk in om de asielzoeker hierbij te ondersteunen.

Het project heeft daarnaast specifiek voor asielzoekers maatwerk **leerwerktrajecten** ontwikkeld op laag en middelbaar niveau. Het leerproces is zoveel mogelijk praktijkgericht; de nadruk ligt op werkenderwijs leren. Vanuit bestaand materiaal zijn korte modules van drie maanden ontwikkeld. Daarnaast wordt er bij het project regulier opleidingsmateriaal betrokken waar een asielzoeker in een BOL-traject al gebruik van maakt. Het project heeft tevens specifiek

voor asielzoekers **voorschakeltrajecten** ontwikkeld. Asielzoekers kunnen bij een ROC een individueel traject volgen en kunnen bij sociale werkvoorzieningsbedrijven een praktijkgericht traject doorlopen. Deze sterke gerichtheid op de praktijk kan veel doelmatiger zijn dan een lang en kostbaar scholingstraject, en kan, nogmaals, sterk op maat worden vormgegeven.

Deelnemers

Als vervolg op Back To Work zijn inmiddels 4 hoog opgeleide asielzoekers van start gegaan met respectievelijk een studie wiskunde op universitair niveau, een intensieve Nederlandse taal cursus, een voorbereidend jaar HBO/WO voor anderstaligen en een contractstudie HBO administratief. Verder hebben in totaal 102 asielzoekers geparticipeerd in de leerwerktrajecten. Daarnaast hebben 76 asielzoekers deelgenomen aan de voorschakeltrajecten.

Financiering

Tijdens de looptijd van het project zijn de studiekosten gefinancierd vanuit reguliere middelen van het COA. Het maximale bedrag, € 1500,- per deelnemer, is gebaseerd op het subsidiebedrag dat het Provinciaal studiefonds normaliter per deelnemer beschikbaar stelt. Op dit moment is de gemiddelde hoogte van studiekosten € 1000,-. De deelnemer maakt een afspraak met het Provinciaal Studiefonds en dient een verzoek tot subsidie in op basis van het plan dat door de decaan is vastgesteld. Indien een asielzoeker een verblijfsvergunning krijgt toegekend dan kan deze de opleiding vervolgen met reguliere studiefinanciering dan wel in het kader van zijn verdere inburgering. Er zijn onderhandelingen met de provincie gaande om de studiekosten per deelnemer ook in de toekomst te declareren bij het Provinciaal Studiefonds.

Inbedding

Naar aanleiding van de proef met 4 deelnemers wordt besloten of deze samenwerking regulier voortgezet wordt. De samenwerking kan worden vastgelegd in een overeenkomst of convenant tussen COA, UHG en de Provincie. De ontwikkelde methodiek is overdraagbaar naar andere provincies.

Producten en publicaties

- Beschrijving methodiek coachingstraject
- Beschrijvingen leerwerktrajecten en voorschakeltrajecten
- Evaluaties en eindrapportage project
- Website project: **www.backtowork.nl**

3.4

EQUAL AMA

Doelstelling

EQUAL AMA heeft als centrale doelstelling het ontwikkelen van een methodiek gericht op alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's) en jonge vluchtelingen om in een zo kort mogelijke tijd de minimaal benodigde vaardigheden en kwalificaties op te doen als fundament voor een snelle instroom op de arbeidsmarkt.

Good practices

Door het project is een **digitaal portfolio** ontwikkeld. Dit instrument is een belangrijk instrument voor uitstroom en voor de toekomst van de deelnemer omdat aan de hand daarvan alle kwalificaties en competenties van de deelnemer worden bijgehouden. Het is via het internet (dus over de hele wereld) toegankelijk: www.onlineportfolio.nl. In de portfolio's wordt niet alleen de voortgang van de individuele trajecten bijgehouden, maar ook elders verworven competenties (EVC), stages, opdrachten, curriculum vitae en overige relevante informatie. Binnen het project is een methodiek ontwikkeld gericht op ama's bestaande uit korte beroepsgerichte lesmodules van ongeveer 3 maanden, trainingen, workshops gericht op vaardigheden en competenties die minimaal nodig zijn voor het behalen van een startkwalificatie. Korte intensieve deelcursussen worden afgesloten met deelkwalificaties, die worden opgenomen in een persoonlijk portfolio. De methodiek wordt vastgelegd in een handboek (digitaal beschikbaar op CD-rom). Daarnaast is een specifiek en intensief begeleidingsprogramma ontwikkeld waarbij ook een link is gelegd naar buitenschoolse activiteiten.

Het project heeft daarnaast een **provinciale samenwerkingsstructuur** opgebouwd van alle organisaties die zich richten op de verschillende leefgebieden van de ama's. Voorheen werkten al deze partijen ongecoördineerd langs elkaar heen, maar door het project is er nu sprake van

samenhang en samenwerking. De instanties uit het veld zitten nu voor het eerst met elkaar aan tafel, de samenwerkingsstructuur is neergelegd. Informatie wordt nu met elkaar uitgewisseld en er worden onderlinge afspraken gemaakt.

Het project heeft tevens veel geïnvesteerd in **buitenschoolse activiteiten** voor de ama's. De organisatie van de diverse buitenschoolse activiteiten werd aangestuurd vanuit de lokale pilots. Het deelnemen aan buitenschoolse activiteiten is voor de meeste leeftijdsgenoten van de doelgroep een normale zaak. Dat is het voor de doelgroep zelf dus bepaald niet. Zij ontberen een netwerk en hebben geen financiële mogelijkheden om aan activiteiten deel te nemen. Een aantal activiteiten is wel uitgevoerd binnen de scholingsinstelling maar vormen geen regulier onderdeel van het scholingsaanbod. Ze sloten wel direct aan bij het - soms hiertoe ook aangepaste - lesrooster. Een deel van de activiteiten is ook onderdeel van het empowerment strategie van het project. Voorbeelden van empowermentactiviteiten waren onder meer poëzie presentaties, zwemactiviteiten (inclusief diploma's), muziekactiviteiten, bezoek aan EU parlement, weekend over werken in de media, dansclinic, presentaties op een bijeenkomst van de Europese Thematische Groep voor Asielzoekers in Haarlem, etcetera.

Deelnemers

De meeste deelnemers zijn nog in traject binnen de scholingsinstellingen ook al is het EQUAL AMA project inmiddels afgesloten. Het project heeft zich in de aanvraag (in 2001) gericht op 90 trajectdeelnemers en een uitstroom naar werk van 45 deelnemers. Het perspectief voor deze doelgroep is sindsdien gewijzigd. Het nieuw ingezette asielbeleid ten aanzien van ama's leidt ertoe dat vrijwel alle deelnemers zullen moeten terugkeren naar het land van herkomst. Slechts een zeer klein deel zal een verblijfsvergunning verkrijgen. Het totaal aantal projectdeelnemers bedraagt 120. Er is tijdens het project een voortijdige uitval geweest van 20% (onder meer door verhuizing, vertrek deels met onbekende bestemming of door gewijzigd perspectief).

Financiering

Het project heeft in totaal ruim € 800.000,- gekost. Er hebben meer dan 100 deelnemers aan het project deelgenomen die zijn begeleid door tientallen docenten, coaches en case-managers. De feitelijke kosten van de ontwikkeling van het digitaal portfolio belopen als onderdeel van de kosten van disseminatie en mainstreaming ongeveer € 50.000,-.

Inbedding

De binnen het project ontwikkelde portfolio wordt een regulier onderdeel van de leerweg binnen het Internationale Schakel Klas (ISK) in Haarlem en zal ook op het ROC Nova College verder worden ontwikkeld. Ook Spalier, organisatie voor jeugdhulpverlening, zal het portfolio gaan gebruiken (ook ten behoeve van interne overdracht). In Den Helder zal in de komende periode besloten worden of, en zo ja, welke onderdelen van het portfolio worden overgenomen. Het digitale portfolio kan ook worden ingezet als overdrachtdossier binnen de jeugdhulpverlening. Een aanzet hiertoe is gemaakt binnen de pilot Haarlem. De samenwerkingsstructuur kan ook ten goede komen aan risicjongeren. Het gaat dan met name om een lokaal/regionale aanpak van voortijdige en ondergekwalficeerde schooluitval.

Producten en publicaties

- Website project en digitaal portfolio via **www.equal-ama.info**
- Lokale samenwerkingsstructuur
- Twee nieuwsbrieven
- Diverse krantenartikelen
- Eindrapportage op CD-rom
- Eindrapportage van het transnationaal samenwerkingsverband Equalisma
- CD muziekproductie projectdeelnemers
 - Let's go EQUAL
- Boekjes met gedichten van projectdeelnemers:
 - Een herinnering die in mij woont
 - Een landkaart van de liefde

3.5

Ama's Zoomvliet College

Doelstelling

Ama's Zoomvliet College heeft als centrale doelstelling een bijdrage te leveren aan de sociaal economische positieverbetering van de alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's).

Concreter gaat het om het verwerven van een zodanig onafhankelijke positie dat de ama in Nederland, in het land van herkomst of elders zelfstandig in zijn of haar levensonderhoud kan voorzien. Om deze verbetering te realiseren heeft het project een nieuwe methodiek voor ama's opgezet met een aantal additionele voorzieningen.

Good practices

In het project wordt een individuele aanpak gehanteerd door middel van het opstellen van een dynamisch **Persoonlijk Ontwikkelingsplan** (POP) per deelnemer. Door de ontwikkeling van het POP en portfolio wordt de mogelijkheid gecreëerd voor de ama om mede sturing te geven aan het opleidingstraject en wordt er een passend uitstroomprofiel gedefinieerd van de ama. Dit gebeurt op basis van een individuele analyse met betrekking tot talenten, kennisniveau, behoeften, wensen en de psychosociale belemmeringen van de ama. Daarnaast heeft het project specifiek voor ama's duale trajecten (werken en leren) opgezet waarvoor per opleidingsrichting competentieprofielen zijn ontwikkeld. De trajecten betreffen geen reguliere opleidingen, maar voortrajecten waarin de asielzoekers voorbereid worden op instroom in een reguliere opleiding of instroom in arbeid. Naast de (praktijk)lessen gericht op een bepaalde richting en de praktijkstage, participeren de asielzoekers ook in taallessen. Er is een taalvaardigheidsmethodiek ontwikkeld om op praktische wijze taal over te brengen, gerelateerd aan het gekozen **competentieprofiel**. Per opleiding zijn door het project competentieprofielen ontwikkeld. Er zijn momenteel 13 profielen beschikbaar, te weten: transport & logistiek, bouwplaatsassistent, assistent schilder, autotechniek, tweewielertechniek, administratief medewerker, winklassistent, horeca assistent, ict, zorghulp, uiterlijke verzorging, welzijn en een profiel oriëntatie.

Tevens is een **web-based matchingssysteem** ontwikkeld om een matching te maken tussen (de wensen van) een deelnemer en (het aanbod van) een bedrijf. Het systeem wordt voortdurend aangevuld met nieuwe bedrijven door de activiteiten van de loopbaanbegeleiders of het stagebureau. Het systeem voorziet de loopbaanbegeleider verder van stage-contracten, dient voor de verwerking van de voortgang van de deelnemer op het stageadres, en verschaft mogelijkheden voor het uitdraaien van beoordelingsrapportages en formulieren. Het web-based matchingssysteem omvat momenteel meer dan 300 bedrijven in de regio. Verder is er een interactieve projectwebsite gebouwd. Enerzijds is deze website bedoeld om informatie te verspreiden over doel, activiteiten en resultaten van het project; anderzijds is het een instrument ter bevordering van de empowerment van de deelnemers, omdat de ama's een zeer actieve rol vervullen in het aandragen van ideeën en informatie voor de website. De website bevat een **digitale muurkrant** waarin de projectdeelnemers zelf verhalen, verslagen, interviews, gedichten, foto's en artikelen kunnen plaatsen. Van de projectwebsite is vooral de muurkrant een groot succes. 80% van de deelnemers surft soms tot vaak naar de muurkrant. De website draagt ook bij aan de kennis van het internet en de computervaardigheden van de deelnemers. De website combineert disseminatie met empowerment, omdat de ama's een zeer actieve rol vervullen in het aandragen van ideeën en informatie voor de website.

Deelnemers

In totaal hebben 108 asielzoekers in de opleidingstrajecten binnen het project geparticipeerd. Aanvankelijk was het project uitsluitend gericht op ama's, maar door de afnemende instroom van ama's in Nederland, is halverwege de looptijd van het project de doelgroep van het project verbreed van alleenstaande minderjarige asielzoekers naar jonge asielzoekers (niet noodzakelijkerwijs alleenstaand). Rond de 75% van deze deelnemers heeft stage gelopen. De loopbaanbegeleiders zijn geschoold in stagebegeleiding (van acquisitie tot plaatsing op het bedrijf). Er is een werkprocedure opgesteld die de loopbaanbegeleiders volgen in het gehele stage-procédé. Het stagebureau verzorgt de overkoepelende contacten en treedt op bij calamiteiten.

Financiering

De kosten van het ontwikkelde web-based matchingssysteem zijn opgebouwd uit licentiekosten (€ 1250,-, eenmalig), kosten per deelnemer (ongeveer € 125,- per jaar), technische kosten voor bijvoorbeeld inpassing in systemen (€ 120,- per uur) en aanpassingen ten gevolge van specifieke wensen (€ 80,- per uur) en tenslotte een aanbevolen systeemtraining (€ 450,- per scholingsuur). De bouw van de website heeft € 5000,- gekost, het onderhoud wordt gedaan door een moderator die voor 0,2 fte hiermee belast is. De kosten per deelnemer bedragen ongeveer € 5000,- welke worden gefinancierd door inschrijving bij diverse assistent-opleidingen van het MBO (BOL) aangevuld met VOA-gelden (Voorbereidende en Ondersteunende Activiteiten). VOA-gelden zijn middelen toegekend door het ministerie van OC&W, bestemd voor deelnemers die - in verband met beperkte vooropleiding - extra ondersteuning kunnen gebruiken om hun opleiding met gunstig gevolg af te ronden en/of te voorkomen dat zij voortijdig het onderwijsprogramma verlaten.

Inbedding

De methodiek van het POP en het portfolio word inmiddels binnen de gehele Afdeling Traject van het ROC West Brabant gebruikt. De Afdeling Traject bedient naast ama's en volwassen asielzoekers ook uitvallers uit het vmbo of mbo en andere groepen die extra begeleiding nodig hebben bij het behalen van een startkwalificatie, bijvoorbeeld deelnemers met een psychiatrisch verleden. Het web-based stage-matchingssysteem wordt ook voor de gehele Afdeling Traject van het ROC ingezet en zal nog verder uitgebreid worden zodat het ook als stage-volg-systeem te gebruiken is. Na afloop van het project zal de digitale muurkrant van de projectwebsite onder de reguliere website van de Afdeling Traject van het ROC West Brabant worden gehangen. De POP, portfolio en het profiel zorghulp zijn in de Engelse taal beschikbaar, er is grote belangstelling getoond door de buitenlandse projectpartners.

Producten en publicaties

- Beschrijving POP, portfolio en profiel zorghulp, ook in het engels
- Beschrijving 12 additionele opleidingsprofielen in het Nederlands
- Website project: www.amazoom.nl
- 'Traject in bedrijf', Loopbaanontwikkeling van jonge asielzoekers: tien verhalen uit de praktijk
- Notitie mainstreaming EQUAL-project Ama's Zoomvliet College

3.6

Perspectief

Doelstelling

Perspectief heeft als centrale doelstelling asielzoekers in de provincie Drenthe en omstreken te activeren en uit te rusten/voorbereiden op hun toekomst in Nederland of elders. Hoewel in aanvang expliciet de nadruk op professionele zelfredzaamheid na terugkeer zou komen te liggen, is gedurende het project gekozen voor een optie-neutrale benadering. Het innovatieve aspect ligt in de ontwikkeling van een opleiding met een geringe taalafhankelijkheid, scholing of stage voor een pluriforme groep asielzoekers met uiteenlopende achtergronden. De verdere in dit project ontwikkelde instrumenten zijn ook zo weinig mogelijk mogelijk taalafhankelijk.

Good practices

De door het project ontwikkelde onderwijsmethodiek kan gekarakteriseerd worden als het gezamenlijk met de deelnemers uitwerken en uitvoeren van een realistisch persoonlijk ontwikkelingsplan/opleidingsplan met nadruk op het ontwikkelen van algemene sociale en beroepscompetenties in een realistische beroepssetting. Perspectief heeft speciaal voor asielzoekers **praktijkgerichte opleidingstrajecten** ontwikkeld. Gedurende de periode van gemiddeld 1,5 jaar participeerden de deelnemers binnen drie korte fases van a) het verwerven van basisvaardigheden (taalredzaamheid en algemene oriëntatie), b) het ingelicht worden over opleidingen en werk in combinatie met stage en c) het volgen van een praktische beroepsopleiding gecombineerd met het opdoen van praktijkervaring binnen regionale bedrijven (ook wel geïntegreerde fase genaamd). Er is een **digitaal kwaliteitshandboek** geschreven waarin alle procedures staan die in de door het project ontwikkelde methodiek gebruikt werden.

De **stagedatabank** is een essentieel onderdeel voor het welslagen van het programma van geïntegreerde trajecten. Perspectief had aanvankelijk geen overzicht van beschikbare stage-bedrijven in de regio en van de reeds bestaande stagerelaties was niet bekend welke stage-mogelijkheden qua functie en niveau er beschikbaar waren. Het doel van het ontwikkelen van de stagebank was al deze informatie in kaart te brengen in een makkelijk toegankelijke databank om zo een goede match te kunnen maken tussen niveau van een leerling en een geschikte stageplaats. De stagebank is in het laatste schooljaar operationeel ingezet voor het matchen van stageplaatsen.

Mede door het inzetten van het **promotieteam allochtonen** van het Drenthe College en de intensieve inspanningen van de jobhunters is deze databank een succesvol instrument gebleken. Een aantal keren per jaar kwamen werkgevers en leden van het promotieteam allochtonen bij elkaar om ervaringen uit te wisselen. Daarnaast was het promotieteam actief op bedrijfsbeurzen en evenementen. Een aantal leden van dit team participeerde ook in de deelnemersraad van Perspectief. Geïnteresseerde werkgevers kregen een enquête formulier. Een week later werd er contact met hen opgenomen. Naast andere benaderingsmethoden heeft dit in het totaal ongeveer 1000 geïnteresseerde bedrijven opgeleverd.

Het project heeft een **digitaal portfolio** ontwikkeld met de bedoeling om 3 belangrijke elementen voor de deelnemers bruikbaar en overzichtelijk te maken: 1) de gegevens van vorige opleidingen en werkervaring inclusief diploma's en getuigschriften, 2) het uitgestippelde traject of ontwikkelingsplan en 3) de resultaten van het gevolgde traject. Al deze gegevens worden samen met de deelnemer uitgewerkt en opgeslagen op een diskette die door de asielzoeker meegenomen wordt naar zijn / haar toekomstige bestemming. Indien gewenst zijn gegevens vanuit assessment en EVC (elders verworven competenties) ingevoerd in het digitale portfolio. Het digitaal portfolio model is in het kader van disseminatie beschikbaar gesteld aan andere geïnteresseerde projecten en instellingen.

Het **EVA-programma**, bestaande uit Educatieve Vakgerichte Activiteiten, is opgezet ten behoeve van de zelfredzaamheid van kansarme vrouwen die om diverse redenen niet aan de normale trajecten deel kunnen nemen. De inhoud van het programma is afgestemd op de wensen van deze doelgroep en omvat een uitgebreid pakket van praktische lessen van tuinbouw tot kinderverzorging. De lessen worden op asielzoekerscentra gegeven en de lestijden zijn aangepast bij de voor deze vrouwen meest gunstige dagdelen.

Deelnemers

Gedurende de projectuitvoering zijn ongeveer 450 basis digitale portfolio's uitgewerkt. In de geïntegreerde trajecten was gedurende het project plaats voor 150-210 asielzoekers, die gemiddeld 6 maanden deelnamen. Per jaar namen dus ongeveer 300 asielzoekers deel aan de geïntegreerde trajecten. In totaal zijn er 1024 deelnemers ingeschreven. Van dit aantal heeft ongeveer 60 % de gelegenheid gehad om een jaar deel te nemen aan deze opleiding en de andere 40% is om diverse redenen (veelal verplichte verhuizingen) niet in staat geweest deze af te ronden. Er was weinig sprake van uitval vanwege gebrek aan motivatie. Het aantal deelnemers aan het EVA-programma was gemiddeld 8 à 10 vrouwen per groep.

Financiering

De kosten van een geïntegreerd traject liggen gemiddeld op een bedrag van ongeveer € 3.500,- per deelnemer / schooljaar, maar de kosten zijn afhankelijk van het gekozen traject. De kappersopleiding en ook de horeca zijn duurder dan bijvoorbeeld de opleiding administratie. De kosten van deze portfolio's liggen op ongeveer € 10,- voor de voorbereekte diskette + gemiddeld € 90,- als kosten van begeleidende docenten worden meegerekend.

Inbedding

De ontwikkelde methodiek wordt op dit moment reeds verspreid binnen andere onderwijsinstellingen en gedeeltelijk elders toegepast. Binnen het Drenthe College zelf hebben de ervaringen die opgedaan zijn binnen het project *Perspectief* ook geleid tot verbeteringen binnen het aanbod op het gebied van duaal inburgeren. Onderwijs aan de specifieke doelgroep is gecontinueerd in het reguliere aanbod van het Drenthe College in het schooljaar 2004-2005. De duale aanpak van werken en leren is in de meeste gevallen zeer motiverend voor de deelnemers en versnelt bij het verkrijgen van een verblijfsvergunning de integratie van ex-asielzoekers en hun economische onafhankelijkheid.

Producten en publicaties

- Per geïntegreerd traject een beschrijving van de inhoud
- Een digitaal handboek kwaliteitszorg
- Het assessment programma
- Het digitale portfolio (portfolio en assessment hebben eveneens een Engelstalige versie)
- Website project: <http://www.schoolinperspectief.nl>
- Een Nederlands- en Engelstalige introductievideo van het project
- Powerpointpresentaties voor de voorlichting en werving
- Een reader met landeninformatie over de landen van herkomst
- Beleidsaanbevelingen vanuit het transnationale samenwerkingsverband: policy recommendations
- Projectevaluatie in boekvorm "Perspectief inspireert tot meer"
- Nieuwskranten

3.7

Knelpunten en oplossingen

Behalve good practices hebben de projecten enkele knelpunten ondervonden die de uitvoering van het project beïnvloedden waarvoor een oplossing gevonden moest worden. Ook hebben de projecten tijdens de looptijd leerervaringen opgedaan die interessant kunnen zijn voor

projectuitvoerders en beleidsmakers. Door voorbereid te zijn op mogelijke valkuilen kunnen deze wellicht in de toekomst voorkomen worden.

Dynamische omgeving noodzaakt flexibiliteit

Toen de EQUAL-asielprojecten aanvingen was het beleid in de centrale opvang erop gericht om de kwaliteit van het verblijf van asielzoekers in de opvang te verbeteren, door activiteiten te bevorderen die bijdragen aan een vergroting van de zelfredzaamheid en hospitalisering tegengaan. Een belangrijke maatregel was het verbeteren van de beschikbaarheid, toegang en kwaliteit van de scholing van asielzoekers in het kader van dagstructurering. Wat betreft het arbeidsmarktbeleid werd een zinvolle dagbesteding onder asielzoekers nagestreefd.

Al vroeg in de looptijd van de projecten werd duidelijk dat wijzigingen in het asielbeleid ingrijpende consequenties zouden hebben voor de opvang van asielzoekers: opvanglocaties werden gesloten, asielzoekers noodgedwongen verplaatst, maar ook inhoudelijk werden beleidsaccenten verschoven. Een verdeling binnen het opvangmodel in een integratie- en een terugkeervariant (in plaats van de oorspronkelijke 'optieneutrale' insteek) noodzaakte een wijziging in de scholing van asielzoekers, waarbij korte, flexibele trajecten nodig waren. Ook het COA onderging een reorganisatie met veel personele wisselingen. Door het gewijzigde asielbeleid was ook het commitment van een aantal gemeenten en provincies voor doelgroep sterk verminderd.

Deze sterk veranderende omgeving noodzaakt een grote mate van flexibiliteit van de EQUAL-projecten gericht op asielzoekers. Hoe houd je je project draaiend als het aantal asielzoekers sterk afneemt, hoe ga je om met asielzoekers die moeten verhuizen, trajectbegeleiders die ontslagen worden? Hoe motiveer je asielzoekers die in Nederland willen blijven tot deelname aan een scholingstraject dat zich sterker dan voorheen op terugkeer richt?

In overleg met het Agentschap SZW hebben enkele projecten wijzigingen aangebracht in hun oorspronkelijke plannen om beter in te kunnen spelen op de gewijzigde omstandigheden. Kortdurende, flexibele opleidingstrajecten pasten beter bij de versnelde asielprocedure dan volledige opleidingen. Maar inspelen op een waarschijnlijke terugkeer van asielzoekers is binnen EQUAL beperkt mogelijk – activiteiten buiten de EU (dus in landen van herkomst van asielzoekers) zijn bijvoorbeeld niet subsidiabel via EQUAL. Ook ontbreekt informatie om terugkeer voor te bereiden. Een aantal projectaanvragen voor de tweede tranche van EQUAL richt zich juist sterk op dit aspect. Wanneer aanpassing aan het nieuwe beleid onvoldoende mogelijk bleek, kozen sommige projecten voor verbreding van de doelgroep voor mainstreaming van hun producten en resultaten naar andere doelgroepen dan alleen asielzoekers, denk daarbij aan voortijdig schoolverlaters en oud- en nieuwkomers.

Moeizame financiering scholingstrajecten

Ook in het nieuwe opvangmodel zullen nog steeds middelen beschikbaar blijven voor dagstructurering en een 'low-profile' begeleiding van asielzoekers. Het gaat hierbij om een basisprogramma waarbij deelname voor eigen verantwoordelijkheid is. Wel zullen er faciliteiten beschikbaar zijn gericht op bijvoorbeeld de eerste redzaamheid in Nederland, terugkeer en vrijetijdsbesteding. Het faciliteren van opleidingen en cursussen voor asielzoekers kan een mogelijkheid zijn hoewel het COA geen pro-actieve rol vervult in het aanbieden van opleidingen, omdat educatie voor asielzoekers geen doel op zich is en geen kerntaak is van het COA.

Echter de ervaring van de projecten leert dat, zelfs los van het nieuwe opvangmodel, financiering van scholingstrajecten voor asielzoekers lastig is. In hun projectplannen maakten twee van de projecten gebruik van de mogelijkheid tot buiteninvorderingstelling van MBO lesgeld voor leerlingen ouder dan 30 jaar. Tijdens de uitvoering van de projecten werd deze mogelijkheid door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OC&W) opgeschort, waardoor het voor asielzoekers van 30 jaar of ouder onmogelijk werd om een opleiding te volgen. Een tijdelijke oplossing werd gevonden na bemiddeling door het NTN – de asielzoekers die in de projecten al een opleiding volgden gefinancierd via deze constructie kregen toestemming om de opleiding af te ronden. Gezien de wijzigingen in het opvangbeleid zou het volgens het COA mogelijk zijn om bijvoorbeeld losse modules uit opleidingen aan te bieden of de korte, flexibele opleidingen die in het kader van de asielprojecten tot stand zijn gekomen. Maar waar structurele financiering voor dergelijke scholingstrajecten vandaan moet komen is niet helder.

De rigide 'teldatum' die OC&W hanteert (het aantal ingeschreven leerlingen per 1 oktober van elk schooljaar) maakte echter een flexibele instroom in korte opleidingen moeilijk te realiseren. Tijdens de looptijd van de projecten bleek de oplossing hiervoor gevonden te kunnen worden

door het benutten van gefinancierde opleidingsplaatsen die beschikbaar kwamen wegens uitval.

Asielzoekers mogen slechts 12 weken per jaar betaald werk verrichten en hebben daarvoor een tewerkstellingsvergunning nodig. Dit kader van wet- en regelgeving rondom de mogelijkheden tot betaald werken voor asielzoekers bleek al bij het uitwerken van de projectaanvragen dusdanig beperkend dat er weinig tot geen gebruik van is gemaakt in de praktijk. Het doel van EQUAL, namelijk bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt, contrasteert scherp met deze beperkte mogelijkheden. Projecten hebben mogelijkheden geboden om praktijkervaring op te doen middels stages, meelopen, werksimulaties en vrijwilligerswerk, maar betaalde arbeid onder deze beperkte voorwaarden bleek meestal niet in een project inpasbaar.

Het verkrijgen van een tewerkstellingsvergunning voor het stagelopen tijdens bepaalde opleidingen leek aanvankelijk lastig waardoor een praktijkelement aan een traject toevoegen bemoeilijkt werd. Na uitwisseling van effectieve werkafspraken hieromtrent tussen de projecten binnen het NTN werd een deel van deze problematiek opgelost. Bij opleidingen die geen erkend BOL-traject waren maar een andere (praktijk)vorm kozen, bleef het verkrijgen van een tewerkstellingsvergunning een knelpunt.

Disseminatie en mainstreaming van projectresultaten

Het NTN heeft ervaren dat projecten in eerste instantie weinig aandacht hadden voor disseminatie en mainstreaming van resultaten. De aandacht van projecten ging, zeker in het eerste uitvoeringsjaar, primair uit naar operationele aspecten van het project. Projecten waren daarvoor onvoldoende pro-actief ten aanzien van hun disseminatie en mainstreaming en wisten vaak hun eigen resultaten niet helder te verwoorden en over te brengen naar beleidsmakers. Voor beleidsmakers kan het bijvoorbeeld van groot belang zijn om inzicht te verkrijgen in de kosten van een project ten opzicht van de baten die het oplevert. Deze informatie konden projecten meestal niet leveren ondanks herhaald doorvragen door het NTN.

4 Beleidsaanbevelingen vanuit het NTN

Per 1 januari 2005 is het nieuwe opvangmodel voor asielzoekers ingevoerd. In dit model wordt onderscheid gemaakt in een oriëntatiefase, een terugkeerfase en een inburgeringsfase. Op basis van de leerervaringen en de good practices van de projecten zijn de volgende beleidsaanbevelingen geformuleerd, gerangschikt naar de fasen van het opvangmodel, de terreinen van onderwijs en arbeidsmarkt als ook een algemene aanbeveling over mainstreaming binnen EQUAL.

Oriëntatiefase

- Tijdens de oriëntatiefase in de asielaanvraag wordt een standaard programma gegeven van Nederlands en maatschappelijke oriëntatie. Hierbij is het vormen van een dossier waarin de competenties en kwaliteiten van de asielzoeker worden vastgelegd van cruciaal belang. Ontwikkelde methodieken om elders verworven competenties in kaart te brengen kunnen een bijdrage leveren bij het doorlopen van beide mogelijke vervolgtrajecten van de asielzoeker, de inburgeringsfase dan wel de terugkeerfase.
- Het is van belang dat in de oriëntatiefase gebruik kan worden gemaakt van een portfolio. Het COA heeft met ketenpartners en input vanuit de EQUAL-projecten voor de inburgeringsfase al een portfolio ontworpen. Verkend moet worden op welke wijze een digitaal portfolio door het COA en ketenpartners vanaf de oriëntatiefase ingevoerd kan worden.
- Informeer de lokale/regionale politiek en samenleving, waaronder werkgevers, regelmatig over de opvang van asielzoekers en betrek hen bij deze groep, om lokaal draagvlak te vergroten en het aanbieden van leerwerkplekken mogelijk te maken alsmede om 'weglekken' van met name ama's naar de illegaliteit (prostitutie, criminaliteit) te voorkomen.

Terugkeerfase

- Koppel aan te bieden scholingstrajecten in het kader van terugkeer aan juridisch haalbare afspraken met de asielzoeker over vrijwillige terugkeer. Deze afspraken zouden moeten gaan over termijnen, acties, etc. die een asielzoeker moet ondernemen waardoor hij/zij vrijwillig kan terugkeren voordat de procedure beëindigd is. Laat in projectvorm onderzoeken wat de 'winst' is van leerwerktrajecten in het kader van terugkeer als "pull factor" voor vroegtijdige terugkeer naar het land van herkomst. Ook financiële gevolgen, kosten trajecten versus besparingen (opvang-, juridische kosten) in verband met vroegtijdige terugkeer kunnen objectief tegen elkaar worden afgewogen. Projectdeelnemers zouden in deze onder andere moeten zijn: Ministerie van Justitie, Ministerie van OC&W, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, IND, COA, IOM, VluchtelingenWerk Nederland.
- Een mogelijke terugkeeractiviteit is het volgen van een onderwijsprogramma dat afgestemd moet worden op het herkomstland. Dit kan worden gevolgd door de asielzoeker die bereid is mee te werken aan terugkeer. De ontwikkelde leerwerktrajecten van het NTN Asielzoekers (geïntegreerd scholingsmodel) dienen daarom geïmplementeerd te worden in het terugkeerbeleid als een van de mogelijke terugkeeractiviteiten.
- Investeer in een Centraal Coördinatieplatform 'Terugkeer' dat laagdrempelig is en waar alle betrokkenen alle denkbare Terugkeerinformatie kunnen krijgen en/of vinden. Asielzoekers die terug moeten naar het land van herkomst en daarbij behoefte hebben aan ondersteuning vanwege concrete problemen (huisvesting, werk, opleiding, medicijnen) kunnen dan meteen verwezen worden naar die ketenpartners die hen daarbij kunnen helpen of adviseren.
- Verzorg een database van good practices en ervaring op Europees niveau. Maak voor het bepalen van de inhoud van het onderwijsprogramma gebruik van aanwezige (Europese) organisaties in de landen van herkomst, van wensen van de asielzoeker zelf en wellicht van reeds teruggekeerde mensen.

Inburgeringsfase

- Laat vergunninghouders vanaf het moment van de positieve beschikking een start maken met de inburgering. In de pilot pre-WIN die momenteel door het COA wordt uitgevoerd, worden een aantal van de instrumenten en methodieken die door het NTN Asielzoekers als good practices zijn benoemd reeds ingezet, bijvoorbeeld het POP, de digitale portfolio, korte flexibele leerwerktrajecten en de web-based matchingssystemen. Hierbij dient nader te worden uitgewerkt de mogelijkheid om te werken met een persoonsgebonden budget. Daarnaast dient de verantwoordelijkheidsverdeling tussen COA en gemeenten te worden uitgewerkt. Op deze wijze kan in de pre-WIN fase de vergunninghouder een start maken met inburgering.

ring en beter voorbereid worden op de reguliere inburgerings- en reïntegratietrajecten die in de gemeenten verder plaatsvinden.

Onderwijs en Arbeidsmarkt

- Het is vooral voor asielzoekers, gezien hun kwetsbare positie, ook in de toekomst van belang dat ze in staat worden gesteld trajecten te volgen gericht op scholing en werk. Mogelijkheden voor asielzoekers om zich op de arbeidsmarkt te begeven kunnen worden verruimd. Dit komt de inzetbaarheid van de asielzoeker, binnen of buiten Nederland, uiteindelijk ten goede. De huidige procedure voor het verkrijgen van een tewerkstellingvergunning ten behoeve van een stageperiode levert voor bepaalde opleidingen onnodige belemmeringen en vertragingen op.
- De ontwikkelde methodieken op het terrein van korte, flexibele duale trajecten die door het NTN Asielzoekers als good practice zijn aangemerkt (geïntegreerd scholingsmodel, maatwerk voor specifieke groepen) blijken bruikbaar te zijn voor meerdere doelgroepen, denk hierbij aan voortijdig schoolverlaters alsmede oud- en nieuwkomers. Deze methodieken dienen onder de aandacht te worden gebracht van de onlangs opgerichte projectdirectie 'Leren en Werken' (OC&W en SZW), onderwijsinstellingen, gemeenten en reïntegratiebedrijven om geïmplementeerd te kunnen worden in het reguliere reïntegratiebeleid voor werkzoekenden.
- De leeftijdsbeperking voor voltijdsonderwijs tot (maar) 30 jaar is zeer frustrerend voor de asielzoeker ouder dan 30 jaar. Ongeveer de helft van de potentiële deelnemers voor het onderwijs binnen de EQUAL-projecten was ouder dan 30 jaar. De leeftijdsgrens bij een buiteninvoeringstelling van lesgeelden moet voor asielzoekers komen te vervallen.

Disseminatie en mainstreaming

- In de tweede tranche EQUAL moeten projecten worden gestimuleerd om vanaf het begin actief bezig te zijn met mainstreaming. Met het uitgeven van een brochure met richtlijnen en tips voor disseminatie en mainstreaming heeft het Agentschap SZW een stap in de goede richting genomen. Het Agentschap SZW kan bij de monitoring projecten op dit punt actief bevragen. Verder kunnen de NTN's een handreiking bieden door het verspreiden van effectieve werkwijzen en lessen uit de eerste tranche.

Bijlage I

Leden NTN Asielzoekers

Naam organisatie	Naam vertegenwoordiger	E-mail adres
Van Naem & Partners	Henk Jan Bierling (<i>voorzitter</i>)	bierling@vannaem.nl
Ministerie van SZW	Alice Muller (<i>secretaris</i>)	amuller@minszw.nl
Ministerie van SZW	Julie McCreedy (<i>tot 1-5-04</i>)	jmccreedy@minszw.nl
Agentschap SZW	Ilse Dirckx (<i>technisch secretaris</i>)	i.dirckx@agentschapszw.nl
HIT	Frans Bastiaens	fbastiae@coa.minjus.nl
Matchingsmakelaar	Raymond Kempkens	rkempken@coa.minjus.nl
Matchingsmakelaar	Jos Nabuurs	j.nabuurs@rijc.nl
Perspectief	Wilma Wijnbergen	wc.wijnbergen@drenthecollege.nl
Perspectief	Wietze Lendekamp (<i>tot augustus 04</i>)	
Perspectief	Theo van der Werf (<i>tot april 04</i>)	
EQUAL AMA	Connie van Zuylen	zuijlenc@noord-holland.nl
EQUAL AMA	Marcel Deen	mdeen@hetgroteoost.nl
Ama's Zoomvliet College	Anita Santiago	sa1a@rocwb.nl
Back to work	Hanneke Schoone	hschoone@coa.minjus.nl
Back to work	Obeth Tuhumury	otuhumu1@coa.minjus.nl
Back to work	Aaldrik Hooivelt	ahooivel@coa.minjus.nl
Ministerie van Justitie	René van Schijndel	r.van.schijndel@minjus.nl
VluchtelingenWerk	Henk Nijhuis	hnijhuis@vluchtelingenwerk.nl
COA Centraal Bureau	Gerard Slotema	gslotem1@coa.minjus.nl
COA Centraal Bureau	Leonie van den Berg	lberg@coa.minjus.nl
COA Centraal Bureau	Desiré Horbach	dhorbach@coa.minjus.nl
Bve Raad	Leo de Wit (<i>vanaf juni 04</i>)	l.dewit@bveraad.nl
Pharos	Patricia Schell (<i>vanaf december 04</i>)	p.schell@pharos.nl
Pharos	Marjan Mensinga (<i>vanaf maart 05</i>)	m.mensinga@pharos.nl
VON	Emad Rashed (<i>agendalid</i>)	info@vluchtelingenorganisaties.nl
FNV	Daniel Garcia Soto (<i>agendalid</i>)	daniel.garciasoto@vc.fnv.nl
VNG	Ineke Ketelaar (<i>agendalid</i>)	ineke.ketelaar@vng.nl
VNG	Wilbert van Bijlert (<i>agendalid</i>)	wilbert.vanbijlert@vng.nl

Bijlage 2

Vragenlijst om good practices te bepalen

1. Op welke zaken die in dit project zijn gerealiseerd ben je trots?
2. Door welke specifieke innovatieve aanpak heeft het project bijgedragen aan de realisatie van de EQUAL-doelstellingen (verbetering beschikbaarheid, toegang en kwaliteit van scholing voor asielzoekers en koppeling tussen opleiding en arbeidsmarkt)?
3. Wat zijn de feitelijk in de praktijk bewezen resultaten/good practices van het project?
Zijn er concrete cijfers beschikbaar over de resultaten van het project en de kosten van specifieke producten van het project (b.v. portfolio, skills audit, geïntegreerde trajecten)?
4. Wat zijn de valkuilen in het project, of, in andere woorden, wat werkt niet of wat werkt minder goed en waarom?
5. Welke stappen heb je gezet en ga je de komende tijd zetten om mainstreaming van je resultaten te bevorderen? Hoe gaan de good practices ingebed worden? Is er materiaal beschikbaar voor het NTN (folders, cursusmateriaal, artikelen)? (zie ook de mainstream-plannen van de projecten)
6. Zijn er naar jouw mening bepaalde voorwaarden waaraan moet worden voldaan om zo'n project te laten slagen (binnen de eigen organisatie, in de beleidssfeer, anderszins)?
7. Kunnen de behaalde resultaten bereikt worden binnen reguliere geldstromen? (met gebruik van de door de projecten ontwikkelde producten/good practices?)
8. Welke beleidsaanbevelingen zou je willen geven op basis van ervaringen en resultaten van het project (aan de eigen organisatie, lokale politiek, landelijke politiek, Europese politiek)?

Bijlage 3

Interessante websites

www.hit-limburg.nl
www.matchingsmakelaar.nl
www.backtowork.nl
www.equal-ama.info
www.amazoom.nl
www.schoolinperspectief.nl
www.coa.nl
www.justitie.nl
www.vluchtelingenwerk.nl
www.emplooi.net
www.uaf.nl
www.bveraad.nl
www.kenniscentrumevc.nl
www.agentschapszw.nl
www.szw.nl
www.pharos.nl

Bijlage 4

Lijst met afkortingen

ama	alleenstaande minderjarig asielzoeker
BOL	beroepsopleidende leerweg
Bve	beroeps- en volwasseneneducatie
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers
ESF	Europees Sociaal Fonds
EU	Europese Unie
EVC	erkenning van elders verworven competenties
HIT	project 'Hersteld vertrouwen in de toekomst'
IND	Immigratie en Naturalisatiedienst
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
ISK	Internationale Schakel Klas
MBO	middelbaar beroepsonderwijs
NTN	Nationaal Thematisch Netwerk
OC&W	het Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap
POP	persoonlijk ontwikkelingsplan
ROC	regionaal opleidingscentrum
SZW	het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UAF	de Stichting voor vluchteling-studenten UAF
UHG	Universiteit en Hogeschool Groningen
VMBO	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VOA	Voorbereidende en Ondersteunende Activiteiten, financiering vanuit OC&W ten behoeve van voorkomen van voortijdig schoolverlaten